

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

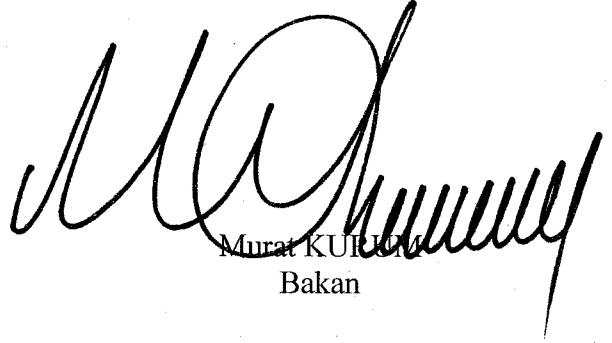
08 Eylül 2022

Sayı :30824082-610 4516383
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

- Liste (7 Adet, 11 Sayfa)
- Cevap Yazısı (160 Adet, 323 Sayfa)

**İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN MURAT ÇEPNİ'NİN
TBMM 7/67474 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLAR**

SORULAR

Türkiye, Avrupa'da gemi sökümü yapan tek ülkedir. İzmir Aliğa gemi söküm tesisleri, yıllardır hurda gemilerin sökümü sürecinde yaşanan kirlilik, iş cinayetleri, özellikle asbest ve tehlikeli maddeler ile gündeme gelmektedir. Tesislerde her yıl yüzlerce hurdaya ayrılmış gemiler parçalanmakta, radyoaktif ve ağır kimyasallar içeren kirleticiler ortaya çıkmaktadır. 2020 yılında AB bayraklı gemiler dahil olmak üzere muhtelif tipte 118 geminin geri dönüşüme alındığını belirtilmektedir.

Söküm işleminde ortaya çıkan bazı maddelerin, çevre ve insan sağlığına, bölgede su varlıklarına, toprağa ve havaya telafisi imkansız zararlar gördüğü tespit edilmiştir. Bu kirleticilerden biri olan asbest, ısıya, aşınmaya ve kimyasal maddelere çok dayanıklı lifli yapıda kanserojen bir maddedir. Uluslararası Kansere Araştırmaları Ajansı'nın (IARC) kanserojen maddeler listesinde "kesin kanserojen" tanımlaması ile 1. grupta yer almaktadır. Sökümü yapılan gemiler, asbestin yanı sıra pek çok kansere yol açan tehlikeli kimyasalları da barındırmaktadır. Aliğa gemi söküm alanında, 1991 yılında Alman araştırmacıların yaptıkları hava örneği analizleri sonucunda tesislerin alanında havanın asbest meriyle kirlenmiş olduğu ortaya çıkmıştır. Greenpeace'in 2001 yılında yaptığı araştırmaya göre de asbest içeren malzemelerin gemi söküm tesislerinin her yerinde dağınık olarak bulunduğu açıklanmıştır. 25396 sayılı Gemi Söküm Yönetmeliği gereği, söküm bölgesi olarak belirlenen alan içinde, gerekli tedbirlerin alınarak, insan ve çevre sağlığı açısından ilgili mevzuat hükümlerine göre gemi söküm işleminin yerine getirilmesi gerekmesine karşın, çevre kirliliğinin azaltılmasına, iş sağlığı ve güvenliğinin ve yöre halkının sağlığının korunmasına yönelik hiçbir tedbir alınmamakta ve bu tesislerde denetimler etkin bir şekilde yapılmamaktadır.

Asbest Söküm Uzmanları Derneği ve Ege İşçi Birliği'nin 22.06.2022 tarihinde yaptıkları basın açıklamasına göre; Gemi Söküm havzasında 5 hafta kadar önce, Kılıçlar şirketinin getirdiği Gökhan Han gemisinde, işçiler asbestten şüphelenmişler, Asbest Söküm Uzmanları Derneği'nin de çabalarıyla gemiden numune alınmış, laboratuvarında yapılan test sonucunda asbest tespit edilmiştir.

Gökhan Han gemisinin söküp ayıklaması için Kılıçlar şirketi bünyelerinde çalışmayan, asbest sökümünde yeterli bilgi ve ehliyetle sahip olmayan işçiler getirilmiştir. Asbestin bertaraf edilmesine dair hiç bir kurala uyulmamaktadır. Asbestin havaya dağılmasını engelleyen donanım ve sökümü gerçekleştirenlerin koruyucu kıyafet ve ekipmanı yoktur. Açıklamada, Ege İşçi Birliği ve Asbest Söküm Uzmanları Derneği'nin talepleri şu şekildedir;

Asbestin tespit edildiği Kılıçlar gemi söküm tesisinde derhal üretim durdurulsun. Detaylı inceleme ve işçilere sağlık taraması yapılsın. Gemi'nin denetimi ve atıkların temizliği sağlansın. Durdurulma süresi boyunca işçilerin yevmiyeleri tam ve eksiksiz ödensin. Gemi söküm tesislerine gelen her gemi, konusunda uzmanların yer aldığı bağımsız bir heyetin denetimine açılsın. Denetim sonucunda her geminin söküm sürecine tam hazırlığı gerçekleştirilsin. Asbest, kurşun, atık yağ, yakıt, kereste, patlayıcı ve yanıcı diğer maddeler gemilerden uzman kişiler tarafından ayrıştırılsın. Dönüşüm ve bertaraf süreci takip edilsin. Asbest, kurşun, atık yağ ve benzeri tüm atıklar sadece gemi söküm işçilerine değil, Aliğa halkına da zarar vermektedir. Bu nedenle atıkların taşınma süreci boyunca çevreye zararının önüne geçilmelidir. Kılıçlar

Gemi Söküm Tesisi başta olmak üzere tüm şirketler denetlensin, asbest bertarafı kurallarına uymayan şirketlerin patronları ve bu süreçte denetimsizlikte sorumluluğu olan kurumlar hakkında soruşturma başlatılsın.

Bu bağlamda;

- 1- Kılıçlar firmasına ait Gökhan Han gemisinde asbest tespit edildiği Bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir?
- 2- Asbest Söküm Uzmanları Derneği'nin yaptığı açıklamada talep ettiği gibi Gökhan Han gemisinde inceleme ve denetim yapılmış/ yapılacak mıdır? Gemideki atıkların temizlenmesi sağlanacak mıdır?
- 3- Asbest, kurşun, atık yağ, yakıt, kereste, patlayıcı ve yanıcı diğer maddeler gemilerden uzman kişiler tarafından ayrıştırılması, dönüşüm ve bertaraf süreci takip edilmesi için çalışmalarınız var mıdır?
- 4- Gemi söküm işinde, firmaların uluslararası sözleşmelere ve yönetmeliklere uyulması için Bakanlığınızın ne gibi çalışmaları vardır?
- 5- Aliğa'da gemi söküm tesislerinin, tarım alanlarına, su varlıklarına, havaya ve halk sağlığına verdiği zararlar tespit edilmiş midir? Bu zararlar nasıl telafi edilecektir?
- 6- Bakanlığınız verilerine göre son 5 yılda Aliğa'da gemi söküm tesislerinden çıkan kaç ton zararlı atığa rastlanmıştır? Kaç tonu asbesttir? Meydana çıkan asbest nasıl hesaplanmaktadır? Bu konuda işletmelerin beyanı mı esas alınmaktadır? Bu atıkların bertarafı yapılmış mıdır?
- 7- Gemi söküm tesislerinde denetimler hangi sıklıkta ne şekilde yapılmaktadır? Yönetmeliklere aykırı söküm işi yapılan ve asbest tespit edilen tesislere yaptırım uygulanmakta mıdır?
- 8- Aliğa'da, halkın Anayasa ile tanımlanan sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkı için tesislerin neden olduğu çevre kirliliğine etkin ve kalıcı çözümler üretecek misiniz?

CEVAPLAR

Gemi söküm işlemleri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan “Gemi Söküm Yönetmeliği” hükümleri doğrultusunda yapılmakta olup, söküm işleminden çıkan atıkların yönetimi; Bakanlığımız tarafından yürütülmekte olan “Atık Yönetimi Yönetmeliği” ve ilgili atık mevzuatı hükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.

Gemi söküm tesislerine Gemi Söküm Yönetmeliği gereği Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından gemi söküm yetki belgesi verilmektedir. Gemi söküm tesislerinin fiziksel şartları Bakanlığımız tarafından incelenerek tesislere bir yıl geçerli olan gemi söküm izni belgesi verilmektedir.

Söküm işleminden çıkan atıkların yönetimi Atık Yönetimi Yönetmeliği doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Atık Yönetimi Yönetmeliği, Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesine ve AB mevzuatına uyumlu olarak hazırlanmıştır.

Atık Yönetim Uygulaması (ATYÖN) altında atık üreticilerin işletmelerinde oluşan tehlikeli atıklarını beyan ettikleri Atık Beyan Sistemi (TABS) ve lisanslı atık işleme tesislerinin tesislerine kabul ettikleri tehlikeli atıkların geri kazanım/bertaraf işlemlerini kaydettikleri Kütle Denge Sistemi (KDS) bulunmakta olup, sistem bu kullanıcılar tarafından aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

Bununla birlikte, tehlikeli atıkların kaynağından işleme tesisine kadar ki süreci aynı uygulama altında yer alan Mobil Atık Takip Sistemi (MOTAT) ile anlık olarak takip edilmektedir. Uygulama üzerinden oluşturulan tüm kayıtlara ilişkin raporlamalar Bakanlığımız ilgili birimleri tarafından yapılabilmekte olup, söz konusu raporlamalar ilçe bazında değil il bazında yapılabilmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 8’inci maddesine göre; her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır. 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümlerine uyulup uyulmadığı denetlenmekte ve uyulmadığının tespiti halinde idari yaptırım uygulanmaktadır.

Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatında görevli denetim personelleri tarafından gemi sökümü yapılan işletmeler de dâhil olmak üzere 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna istinaden yayımlanan yönetmelikler kapsamında, ani, birleşik ve şikâyet üzerine denetimler yapılmaktadır. Yapılan denetimlerde çevre mevzuatında belirtilen usul ve esaslara aykırı faaliyet gösterdiği tespit edilen işletmelere 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 20’ nci maddesi uyarınca idari para cezası uygulanmakta, ayrıca çevre ve insan sağlığı için tehlike yaratan işletmelerin faaliyeti ise 15’nci maddesi kapsamında kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulmaktadır.

İzmir ilinde 2022 yılında toplam 3498 denetim gerçekleştirilmiş olup, bunlardan 743 tanesi atık konulu denetimlerdir. Yapılan denetim sonucunda 12.214.154 TL idari para cezası uygulanmış olup, bunun 7.045.123 TL’si atık konulu uygulanan idari para cezalarıdır.